

AGRICULTURA SĂLĂJANĂ ÎN ANII 1929—1932

Respectînd canoanele cercetării uzuale, investigațiile întreprinse asupra activității economice din trecut se soldează, de obicei, cu descrierea, mai mult sau mai puțin amănunțită și obiectivă, a perioadei sau fenomenului respectiv, după principiul de a scrie istoria „așa cum a fost“. Întrucît cercetătorul este totdeauna, vrînd-nevrînd, un exponent al zilei de „azi“, el va interpreta datele culese prin prisma propriei sale experiențe, fără însă a recunoaște deschis concesiile pe care este obligat să le facă subiectivismului. Dacă însă ar subordona deschis datele respective, celor corespundente momentului sau perioadei sale de existență, ar întreprinde ceea ce am numit „o cercetare retrologică“ sau, ca să folosim o altă expresie propusă de noi, ar face „o cercetare istorică utilitară“, prin care ar valorifica experiența trecutului, pentru a completa experiența trăită.

Studiul pe care ni l-am propus, cu privire la agricultura sălăjană acum mai bine de o jumătate de secol, este o încercare de proporții reduse de combinare a metodicii istorice cu metoda retrologică, menită să demonstreze posibilitățile pe care ni le oferă aceasta din urmă, descrisă — prin intermediul tiparului — în anul 1985¹.

1. UNELE DATE GENERALE

Trebuie spus de la bun început că intenția noastră a avut de înfruntat o dificultate majoră, și anume lipsa de corespondență în ce privește datele statistice. Astfel, după datele Camerei de Agricultură Sălaj, suprafața totală a acestui județ era de 522 281 ha², în timp ce același județ figura în evidența Ministerului Agriculturii și Domeniilor cu numai 468 840 ha³. În același timp, chiar statistica ministerului prezenta cifre nejustificate de inegale de la un an la altul, cu privire la suprafețele agricole și arabile. În această situație, a trebuit să facem o opțiune pentru a asigura baza de date care să permită analiza propusă. Drept pentru care am optat în favoarea cifrelor prezentate de Ministerul Agriculturii și Domeniilor, ca fiind oficiale la nivel de stat, ponderîndu-le în general prin media celor 4 ani analizați. Cît privește diferența de suprafață între județul Sălaj de altădată și cel de astăzi, care este mai mic cu cca 80 000 ha, am căutat să o echilibrăm prin trans-

¹ E. Mewes, în *Revista de istorie*, 1985, 7.

² N. Făttu, *Memoriu despre necesitățile economice ale județului Sălaj*, în *Foaia plugarului*, 1—2, 30 ianuarie 1931.

³ Ministerul Agriculturii și Domeniilor: *Statistica agricolă pe anul 1930*, București, 1931. Incertitudinea datelor primite din teritoriu era un fenomen general, semnalat de Institutul de Statistică Generală al Statului care, în circulara nr. 80 din 14 ianuarie 1929 atrăgea atenția tuturor prefecturilor de județe asupra necesității de a se completa corect registrele statistice comunale. „Dar, faptul principal, de care vă rugăm a ține socoteală, este ca toate datele pe care le înscriveți în toate coloanele registrului statistic comunal și pe cari ni le trimiteți nouă să fie absolut aceleași cu acelea pe care le comunicați și celorlalte ministere. Văm ca toate autoritățile noastre să posede unul și același fel de informații statistice“.

formarea cifrelor absolute în cifre relative și prin raportarea cifrelor absolute la cifre standard, care să permită comparația.

În perioada 1929—1932, suprafața agricolă reprezenta cca 60% din suprafața județului, ponderea crescînd în 1985 la 66%. Din aceasta, suprafața arabilă cuprindea 80%, cifră foarte ridicată dacă ținem seama că actualmente ea a coborît la numai 54%. Avînd în vedere că prin reorganizarea administrativă județul Sălaj a pierdut cca 30 000 ha teren agricol, scăderea cu aproape 90 000 ha a suprafeței arabile nu poate fi explicată altfel decît prin schimbarea categoriei de folosință, căci într-adevăr, deși suprafața totală a județului s-a micșorat, suprafața ocupată de pășuni și fînețe naturale s-a mărit cu aproape 70 000 ha, ea reprezentînd astăzi aproape 40% din suprafața agricolă, față de sub 12% în perioada analizată. Trebuie menționat totodată că patrimoniul silvic a rămas practic neschimbat, el ocupînd aproape 95 000 ha, doar ponderea lui crescînd de la 20 la 24% din suprafața totală a județului.

2. CULTURA CEREALELOR

Deși relieful platoului Sălaj este dominat de dealuri cu înălțime superioară județului transilvan, agricultura a fost și a rămas cerealică în ultima jumătate de secol, culturile de cereale ocupînd în trecut 70% din suprafața arabilă, iar astăzi fiind ceva mai coborîtă, de cca 64%. Dintre acestea, în anii 1929—1932, mai mult de jumătate (52%) era reprezentată de cereale panificabile (grîu plus secară) care, împreună cu celelalte păioase (ovăzul, orzul și meiul), dețineau cca 64% din suprafața cultivată cu cereale, ceea ce, din punct de vedere tehnic, era un fapt pozitiv pentru condițiile de relief frămîntat, afectabil de eroziune. Suprafața cultivată cu grîu și secară a înregistrat variații destul de mari, din motive economice. Astfel, în toamna lui 1930 s-au făcut însămînțări cu 35% mai puține decît în 1929, din cauza scăderii prețurilor la produsele agricole. Cerealele prăsitoare (porumbul și sorgul) se cultivau pe aproape 36% din suprafața cerealică. În anii din urmă însă situația s-a schimbat, întrucît ponderea cerealelor panificabile a scăzut la cca 37% iar cea a prăsitoarelor s-a ridicat la 50%, fapt care nu poate să nu influențeze calitatea solurilor. Extinderea culturii porumbului a fost semnalată însă din 1929, cînd suprafața acestuia a sporit brusc cu 25%⁴, probabil și din cauza iernii grele care provocase degerarea grîului. Mai sînt de consemnat și alte modificări care țin de politica economică. Astfel, orzul ocupa în 1985 peste 9% din suprafața de cereale, față de 3,7% în trecut. În schimb, odată cu micșorarea numărului de cabaline, a scăzut ponderea ovăzului de la 8,3% la 3,7%. Totodată, este de semnalat dispariția completă a meiului, care nici în trecut nu avea mare importanță în economia furajelor, precum și a sorgului care se cultiva și mai puțin decît meiul.

În ce privește randamentele obținute, ele erau substanțial mai mici în anii 1929—1932. Astfel, la grîu + secară producția s-a situat între 732—1 252 kg/ha, media fiind de cca 1 000 kg/ha, în timp ce în anul 1985 a fost de 2 030 kg.

Orzul a produs între 790—1 290 kg/ha, cu o medie de 1 107 kg/ha, față de 1 941 kg în anul 1985. La ovăz producția s-a situat între aceleași limite, media fiind de 1 075 kg/ha, adică practic aceeași ca în 1985 (1 017 kg/ha). În sfîrșit, porumbul a dat o producție medie de 1 293 kg/ha, cu variații între 1 020—1 600 kg/ha, în timp ce în anul 1985 s-a obținut 3 587 kg/ha. Aceste creșteri importante de randament își au explicația în schimbările survenite în tehnica și tehnologiile utilizate, devenite posibile datorită transformărilor esențiale de ordin social și economic petrecute în România.

Pentru cadrele tehnice, deficiențele în această direcție erau cunoscute încă din acea vreme. Organul de presă al Camerei de Agricultură din județul Sălaj atrăgea atenția că ameliorarea producției la grîu, de exemplu, nu trebuia să se facă prin sporirea suprafeței ocupate de această cultură, ci prin intensificarea producției la unitatea de suprafață și sporirea producției la hectar, insistîndu-se

⁴ *Foaia plugarului*, 4—5, 10 iunie 1929.

asupra aplicării unei tehnologii corecte compusă din următoarele verigi: cunoașterea condițiilor de sol și climă; executarea arăturilor adânci; folosirea semințelor selecționate; rotația corectă a culturilor; practicarea unor asolamente cu leguminoase, în locul vechii metode prin care se cultivau două sole și a treia rămânea pîrloagă; executarea dezmiriștitului; aplicarea gunoiului de grajd la planta premergătoare; semănatul mecanic, la timpul potrivit; sporirea cantității de sămînță la hectar pe măsura întîrzierii semănatului; grăpatul culturilor primăvara; combaterea chimică a buruienilor; plivitul buruienilor; seceratul în pîrgă⁵. De altfel, pe această linie, în anul 1930 Ministerul Agriculturii și Domeniilor acordase județului Sălaj o subvenție de 800 000 lei, pentru îmbunătățirea calității seminței⁶. Dar chiar cu un an înainte, la ferma Mirșid se experimentează 13 soiuri de grîu în parcele egale, corespunzătoare aplicării a 80 kg de sămînță pentru fiecare: Hatvan 1212, Hatvan 1206, Hatvan 1201, Rusc (de Măcriștea), Săcaci (de Cojocna), B.Z. 7 (de Cenad), Odvoș 103 (de Cenad), Odvoș 54 (de Cenad), Odvoș 37 (de Cenad), Odvoș 3 (de Cenad), Hatvan 1140, Hatvan 121 și Hatvan 1153. Dintre acestea, soiul Odvoș 121 a dat o producție de 3 800 kg/ha. pe o suprafață de 7 ha, soiul Hatvan 121 a produs între 3 100—3 500 kg/ha, iar soiul Hatvan 1153 a dat cca 3 500 kg/ha⁷. Pentru răspîndirea semințelor de soi, Camera de Agricultură distribuise, pe credit, cantități importante în comunele județului. Astfel, în anul 1928 se distribuiseră 35 tone semințe de grîu în localitatea Ortelec, Mirșid, Firminiș, Unguraș, Măierîștea, Doh, Giurtelec, Sărmășag și Sici⁸. În anul 1929 s-au distribuit semințe de cereale pentru semănăturile de primăvară locuitorilor din Zalău, Agrij, Aghireș, Dișod, Panic, Gîrceiu, Fetindia, Nadiș și Jac⁹. Pentru semănăturile de toamnă s-a distribuit grîu selecționat la Aghireș 2 000 kg și la Bozna 2 600 kg. În afara acestora s-au mai distribuit 7 200 kg porumb de soi și 5 000 kg ovăz¹⁰. Pentru sămînța de grîu se acordase o reducere de preț de 10% suportată de Camera de Agricultură¹¹. La sfîrșitul anului 1930, Camera avea în stoc pentru vânzare 20 tone orzoaică de primăvară, 10 tone ovăz și 10,6 tone porumb de diferite soiuri, necesare însămînțărilor din primăvara lui 1931¹². O problemă foarte importantă era trecerea la utilizarea unor soiuri de porumb mai timpurii, pentru a se putea asigura coacerea la timp și pregătirea terenului în vederea însămînțărilor din toamnă. În general, pe pămînturile marilor proprietari, la fermele statului și ale Camerei de Agricultură, se cultivau soiuri bune de cereale, pe cînd țărani rămaseră la soiurile vechi și rustice¹³. De aceea, țărani erau îndemnați să-și schimbe sămînța de porumb cu cea procurată de Camera de Agricultură din soiurile Cincantin, Portocaliu, Oarzen, Regele Ferdinand, Glück ș.a. De altfel, la ferma Chieșd, aparținînd Camerei de Agricultură, în anul 1929 se cultivau pe un lot demonstrativ 7 parcele cu soiuri timpurii și 7 cu soiuri tîrzii de porumb¹⁴. În afara de trecerea la utilizarea unor soiuri ameliorate de cereale, tot atît de important era să se asigure semănatul cu o sămînță curată, fără buruieni și alte corpuri străine. În anul 1930 funcționau 13 centre pentru selecția semințelor în localitățile Buciumi, Lupoia, Zalău, Surduc, Bogdana, Gălpîia, Șoimuș, Creaca, Bălan, Chichiș, Sîngeor-

⁵ N. Făttu, *Cultura rațională a grîului*, în *Foaia plugarului*, 1—2, 20 februarie 1930.

⁶ Procesul verbal al ședinței Comitetului de direcție al Camerei de Agricultură, din 3 septembrie 1930, în *Foaia plugarului* nr. 11—12, 22 noiembrie 1930.

⁷ Însămînțările de varietăți de grîne nobilitate la ferma Mirșid, în *Foaia plugarului*, 6—7, 22 iulie 1929.

⁸ Proces verbal încheiat de C. Băicoianu la 30 aprilie 1929, în *Foaia plugarului*, 4—5, 10 iunie 1929.

⁹ *Foaia plugarului*, 3, 27 aprilie 1929.

¹⁰ Dare de seamă despre activitatea Camerei de Agricultură a județului Sălaj pe anul 1929, în *Foaia plugarului*, 7—8—9—10, 15 septembrie 1930.

¹¹ Proces verbal încheiat de Al. Ștefănescu la 4—11 noiembrie 1930, în *Foaia plugarului*, 11—12, 22 noiembrie 1930.

¹² *Foaia plugarului*, 13—14, 20 decembrie 1930.

¹³ N. Făttu, *Comercializarea agriculturii în direcția cererii și ofertei*, în *Foaia plugarului*, 3—4, 28 februarie 1931.

¹⁴ Proces verbal încheiat de G. Popescu la 24 iunie 1929, în *Foaia plugarului*, 6—7, 22 iulie 1929.

giul de Meseș, Chieșd și Răstoil¹⁵. Pentru operația de selectat se plătea în natură cu 10% din produsele curățate. Sumele încasate se depuneau într-un cont special, pentru a fi folosite în vederea achiziționării unor alte mașini de curățat semințe¹⁶.

Ținând seama de necesitatea îmbunătățirii tehnologiilor de cultură a cerealelor, în județ era organizată experimentarea a diferite metode de lucru, fie pentru introducerea lor în practică, fie pentru eliminarea lor. Astfel, la ferma Chieșd, pe o suprafață de 1 iugăr se montase o experiență privind cultura prașită a grîului, metodă care mai târziu, prin anii '70, a fost încercată prin alte părți cu același succes. Tot atunci s-a încercat și cultivarea grîului în cuiburi¹⁷. Alte experiențe s-au referit la metodele de îngrășare a plantelor. De exemplu, în anul 1928, pe cîmpul experimental al Camerei de Agricultură, de la grîul neîngrășat s-a obținut 1 200 kg/ha, în timp ce atunci cînd s-a aplicat 200 kg cianamidă s-a obținut aproape 1 600 kg/ha, cu 250 kg cianamidă peste 1 700 kg/ha, iar cu 350 kg cianamidă aproape 3 100 kg/ha. La porumb, cu 250 kg superfosfat s-a obținut o producție de 1 200 kg/ha, iar dacă s-a adăugat și 150 kg sare potasică producția a fost de 1 400 kg/ha. Parcelele experimentale au fost arate toamna, apoi din nou primăvara. Semănatul s-a făcut cu mașina, iar prașitul cu prașitoarea de 3 ori. Rezultatul obținut pare mic în comparație cu media generală a județului, dar dacă ținem seama că în cultura țărănească învecinată, în acel an nu s-a obținut aproape nimic, experiența a fost foarte concludentă¹⁸. În anul 1929, la ferma Chieșd a fost organizat un lot demonstrativ pe 3 ha de ovăz îngrășat cu 200 kg/ha superfosfat, comparativ cu 1 hectar neîngrășat. Cîmpul experimental de la aceeași fermă avea în curs o experiență cu diferite îngrășăminte aplicate la orzoaică pe 34 parcele, după indicațiile I.C.A.R.¹⁹. La porumb, în afara experiențelor cu soiuri, un accent deosebit s-a pus pe lucrările de întreținere a solului. Avînd în vedere practica răspîndită pe ogoarele țărănești de a mușuroi porumbul cu sapa sau cu rărița, directorul Camerei de Agricultură ținea să atragă atenția țăranilor: „Producția la hectar, după cum s-a constatat în cîmpurile de experiență ale Camerei noastre, cum și în alte părți, e mult mai mare acolo unde nu s-a îngropat de loc. De asemenea, producția e mult mai mare acolo nu se practică mușuroitul, cum s-a constatat iarăși din diferite experiențe făcute și, în fine, ea e mai mare acolo unde s-a dat cu sapa 4 și chiar 5 prașile”. El menționa în continuare că în anul 1929, cu o singură prașilă dată la porumb, se obținuse doar 500 kg/ha, în timp ce cu 3 prașile producția crescuse la aproape 1 600 kg/ha²⁰. Cu un an înainte, după o prașilă producția de porumb fusese de 130 kg/ha, pe cînd aplicarea a 3 prașile ridicase producția la 1 200 kg/ha, în condițiile unui an secetos. „De altfel — se spunea în oficiul Camerei de Agricultură — o fi fost bun rărițatul porumbului la moșiile mari, unde proprietarii și arendașii de pe vremuri, din lipsă de brațe îndeajuns, nu puteau să facă prașiturile cu sapa, doborînd cu rărița bălura, mohorul și celelalte buruieni, fără să le dea prin gînd însă că în schimb, din cauza șanțurilor deschise de răriță, s'a ajutat grozav de mult eșirea udelii din pămînt, prezentîndu-se o suprafață de evaporare mai mare. Iar în ce privește mușuroitul, țăranii neavînd rărițe, vrînd să imite și ei pe boieri au născocit mușuroitul împrerurul firelor de porumb, crezînd că poate le va servi și de proptă la cazuri de bătaie de vînturi tari, uitînd că înțepenirea adevărată a porumbului în pămînt se obține numai cu arătura adîncă și afînată de toamnă, căci pot rădăcinile lui pătrunde ușor și adînc în el, mai uitînd apoi că, întocmai ca la rărițat, din cauza mușuroitului, udeala iasă tot așa de mult din pămînt, fiindcă se prezintă iarăși o suprafață de evaporare mare”. Ca pregătire a terenului pentru semănat, se recomandă grăpatul timpuriu primăvara, presupunînd că se făcuse arătura de toamnă, apoi

¹⁵ Apel către plugarii din județul Sălaj, în *Foaia plugarului*, 10—11, 25 iulie 1931.

¹⁶ Proces verbal încheiat de A. Morariu la 12—14 iunie 1931. în *Foaia plugarului*, 7—8—9, 25 iunie 1931.

¹⁷ Idem, nota 14.

¹⁸ Experiment cu îngrășăminte chimice aplicate și în aplicare, în *Foaia plugarului*, 3, 27 aprilie 1929.

¹⁹ Idem, nota 14.

²⁰ N. Făttu, *Cultura porumbului*, în *Foaia plugarului*, 5—6, 15 iunie 1930.

aratul superficial și îngropatul semințelor sub brazdă sau cu mașina în rinduri rare. Se insista chiar „să nu se uite vorba din bătrâni: rarul umple carul“, ceea ce nu trebuia interpretat ad literam, ci ca o recomandare în vederea combaterii exagerărilor cu densitatea. Perioada de semănat, în condițiile anului 1929, era apreciată a se situa între 20 aprilie și 5 mai²¹. Menționăm că actualmente termenul limită este de 30 aprilie pentru zona de nord.

În ce privește pregătirea de bază a solului, se recomanda ca după recoltarea culturilor de vară să se treacă imediat la aratul superficial al miriștilor, urmat mai târziu de o arătură adâncă, cu care ocazie se îngropa și gunoiul cărat între timp la câmp. Semănatul toamna trebuia executat într-o nouă arătură superficială. Fiecare arătură trebuia concomitent să fie grăpată, cu excepția celei pentru culturile de primăvară, care se lăsa în brazdă crudă. Cei mai mulți dintre micii cultivatori nu știau să facă aceste lucrări, din care cauză se mulțumeau doar să scormonească puțin pământul, pentru a acoperi sămânța, conform credinței fataliste că „dacă o da Dumnezeu, o să se facă“. Dar, „pentru ca Dumnezeu să dea, se spunea în organul de presă al Camerei de Agricultură, omul trebuie să muncească și să dea dovadă de pricepere“²².

Vorbind de cultura cerealelor în anii 1929—1932, nu putem trece cu vederea că acea perioadă a afectat puternic economia multor țări, printre care și România, a cărei economie se baza în principal pe agricultură. De efectele crizei nu a scăpat nici agricultura Sălajului. Dacă în anul 1929 situația era încă mulțumitoare, anul următor a surprins-o, așa cum s-a întâmplat cu întreaga țară, total nepregătită. De altfel, este semnificativ titlul unui articol redacțional din publicația Camerei de Agricultură. „Pentru în plin război“ și în care se arată cât de gravă era situația producătorilor agricoli din țările nedezvoltate industrial²³. „Criza este mare și completă“ se spunea în alt articol²⁴. Abordând acest subiect, directorul Camerei de Agricultură menționa drept cauze ale crizei contradicția de interese dintre statele noi și cele vechi, extinderea suprafețelor cultivate cu cereale în America și Australia în timpul războiului, lipsa de capital în România, absența unui credit stimulator și neuzurar²⁵, micșorarea producției de cereale la hectar și scăderea prețurilor pe piețele mondiale și în țară²⁶. În anul 1931 situația se agravase și mai mult, fiind chiar calificată drept „anul sacrificiilor“²⁷. „Facem o greșală mare astăzi — declara directorul Camerei de Agricultură — să vindem peste hotare cu prețuri de batjocură, fără nici un câștig, bucatele, cerealele noastre, sub formă de grăunțe“. Și completa sentențios: „S-a constatat suficient că dacă agricultura merge prost, totul merge prost“²⁸. În memoriul trimis Ministerului Agriculturii și Domeniilor se arată că, din punctul de vedere al factorilor responsabili cu agricultura județului Sălaj, nu se vedea „o eșire din această criză, decât ca să luăm toate măsurile să intensificăm prin toate mijloacele producția la unitatea de suprafață, ca prin mărirea producției să reducem paguba care lovește agricultura aproape de faliment“²⁹. Agricultura județului trebuia dirijată spre „o cultură rațională din tot punctul de vedere, astfel ca, cu cât mai puține cheltuieli de exploatare, să obținem recolta superioară care să reamplaseze pierderea veniturilor provenite din

²¹ Cultura porumbului, în *Foaia plugarului*, 3, 27 aprilie 1929.

²² Cultura plantelor agricole. Arăturile: *Ibidem*; N. Făttu, *Plugari sălăjeni, arați (întoarceți) miriștile de orz, ovăz*, în *Foaia plugarului*, 6—7, 22 iulie 1929. V. Pop, *Să arăm miriștile îndată după secerat*, în *Foaia plugarului*, 8—9, 10 septembrie 1929.

²³ *Foaia plugarului*, 5—6, 15 iunie 1930.

²⁴ N. Făttu, *Problemele actuale ale agriculturii române*, în *Foaia plugarului*, 7—8—9—10, 25 septembrie 1930.

²⁵ *Idem*.

²⁶ N. Făttu, *Mijloacele de a spori producția agricolă*, în *Foaia plugarului*, 3—4, 1 mai 1930.

²⁷ N. Făttu, *Criza economică și socială*, în *Foaia plugarului*, 1—2, 30 ianuarie 1931.

²⁸ N. Făttu, *Creșterea și îmbunătățirea animalelor*, în *Foaia plugarului*, 3—4, 28 februarie 1931.

²⁹ Memorii despre necesitățile economice ale județului Sălaj, în *Foaia plugarului*, 1—2, 30 ianuarie 1931.

devalorizarea cerealelor³⁰. Într-o analiză mai amplă a cauzelor și efectelor crizei, N. Făttu arată că înainte de reforma agrară din 1919—1921, cerealele se cultivau în mod extensiv, dar cu mijloace potrivite, pe marile proprietăți agrare. Producția obținută era de cca 1 200 kg/ha. După reformă, producția a scăzut sub 900 kg/ha. Totuși, reforma a avut un efect salutar asupra factorului uman de producție: țăranul. Sistemul de cultivare a solului s-a îmbunătățit, prin diversificarea producției, țăranul cultivând pentru nevoile sale și alte plante. Apoi a început să deprinde utilizarea îngrășămintelor naturale și chimice și să se intereseze de rasele mai bune de animale și de semințele de soi. În general, se putea afirma că țăranii au căpătat posibilitatea de a trăi mai bine și de a se hrăni mai bine, mai ales că în alimentația lor a pătruns piinea. Modul de cultivare a cerealelor s-a îmbunătățit prin alternarea lor cu plante furajere (trifoi, lucernă, borceag). În același timp, o serie de cauze au contribuit la micșorarea producției agricole: arătura de slabă calitate; îmburuienarea culturilor, datorită însămințării într-o singură arătură; netratarea semințelor contra bolilor și dăunătorilor; neaplicarea îngrășămintelor pe măsura necesităților; lipsa inventarului agricol modern; atacurile puternice de boli și dăunători; lipsa cunoștințelor profesionale elementare; absența instituțiilor de credit; absența asigurării bunurilor agricole; lipsa cooperăției agricole; lipsa piețelor de desfacere pentru produsele agricole; lipsa unei instituții comerciale de stat pentru exportul produselor; lipsa unei legislații economice corespunzătoare; neindustrializarea produselor agricole; lacunele aplicării reformei agrare. Autorul recomandă, în concluzie, adaptarea unor măsuri de remediere: intensificarea propagandei tehnice agricole prin conferințe, expoziții și premii; predarea obligatorie a agriculturii în școlile elementare; subvenționarea de către stat a procurării instrumentelor și mașinilor agricole noi, a semințelor de calitate superioară, a reproducătorilor de rasă; introducerea muncii obligatorii pe timp de 10 ani pentru a încuraja pe agricultorii harnici și pedepsirea celor care nu vor să lucreze cum trebuie; înființarea creditului agricol prin intermediul Băncii Naționale; organizarea sindicatelor pentru exportul produselor agricole; înființarea birourilor de plasare a muncitorilor agricoli și a birourilor de desfacere a produselor agricole, pe lângă camerele de agricultură; acordarea de îngrășăminte pe credit și cu reducere de 50%; aplicarea legii standardizării cerealelor; înființarea serviciilor statistice agricole județene; înființarea serviciului de comercializare a produselor agricole și anexe; suprimarea taxelor de export; extinderea cultivării plantelor mai rentabile, ca de ex. inul, macul, rapița, sfecla de zahăr, plantele medicinale; înființarea silozurilor de cereale³¹.

Referitor la cele mai înainte menționate, trebuie spus că încă din toamna lui 1929 prețurile la cereale scăzuseră mult, chiar dacă producția se micșorase și ea substanțial ca urmare a timpului ploios care provocase căderea păioaselor: cca 900 kg/ha grâu în zona de șes și 1 200 kg/ha în zona de deal. Grâul țărănesc se vindea cu 500—550 lei/q când avea 8—19% corpuri străine, cel cu 3—5% se vindea cu 600—650 lei/q iar cel de sămință cu 700 lei/q. Prețul orzului era de 350—400 lei/q³². Mai elocvent este următorul tablou comparativ al prețurilor la cereale la Brăila și Zalău în primăvara lui 1929, 1930 și 1931³³.

	martie 1929 la Brăila	martie 1930 la Brăila	aprilie 1931 la Zalău
Grâu	880 lei/q	530 lei/q	290 lei/q
Orz	590 „	255 „	250 „
Ovăz	640 „	225 „	280 „
Porumb	775 „	290 „	220 „

³⁰ *Idem*, nota 27.

³¹ N. Făttu, *Criza în agricultură, cauze și remedii*, în *Foaia plugarului*, 5—6, 15 iunie 1930.

³² *Prețul în scădere al cerealelor*, în *Foaia plugarului*, 8—9, 10 septembrie 1929.

³³ *Prețul cerealelor la Brăila*, în *Foaia Plugarului*, 3—4, 1 mai 1930 *Prețul cerealelor la Zalău*, în *Foaia Plugarului*, 5—6, 30 martie 1931.

O asemenea cădere a prețurilor făcuse ca acestea să se situeze mult sub costul producției, din care cauză numeroși țărani nu mai puteau să-și achite datoriile contractate, care se ridicau uneori la 5 000 lei/ha și pentru care plăteau în medie dobînda de 20%. La Camera de Agricultură datoriile contractate de agricultori se ridicau în 1930 la suma de 3 milioane lei pentru semințe, animale și instrumente agricole, nefiind achitate nici cele din anul 1928³⁴. Prețurile erau scăzute și datorită faptului că avînd datorii mari, producătorii erau obligați să vîndă în orice condiții, ceea ce ducea la o saturație a pieții.

Influența crizei asupra economiei agricole sălăjene își are explicația și în faptul că județul era exportator de cereale. Calculată la necesitățile populației, producția agricolă disponibilă pentru export a fost în 1930 de 23 947 t cereale, din care 6 060 tone grîu, 7 205 tone secară, 1 773 tone orz, 187 tone ovăz și 8 735 tone porumb, iar pentru 1931 era evaluată la cca 34 000 tone cereale³⁵.

Față de situația în care se găsea agricultura, se aprecia că „produsele brute ale agriculturii, mai ales cerealele... trebuiesc transformate în alte produse mai rentabile prin industrializarea agriculturii”³⁶.

4. CULTURA PLANTELOR ALIMENTARE

Din această grupă fac parte fasolea, mazărea, cartofii, dovlecii, pepenii și legumele. În ansamblu, ele ocupau în perioada analizată în jur de 4%, față de peste 11% în anul 1985, fapt care relevă o importantă îmbunătățire în alimentația populației. Fasolea era prezentă cu 5,29% din suprafața cultivată cu plante alimentare, dar în zilele noastre ea deține peste 12%. Trebuie, totuși, spus că în trecut o foarte mare parte din suprafața cultivată cu porumb, și anume cca un sfert, era cultivată în același timp cu fasole, în timp ce acum ea nu ocupă decît cca 0,5%, deci de 50 de ori mai puțin, ceea ce și explică absența fasolei de pe piață.

Mazărea, care prezintă importanță nu numai alimentară, dar și agrotehnică, ea contribuind la îmbunătățirea structurii solului, ocupa altădată doar 5,78% din suprafața culturilor alimentare și 0,23% din suprafața arabilă. Ea a ajuns să reprezinte 14,4% din aceste culturi și 1,6% din arabil, ceea ce este totuși încă prea puțin. Cartofii dețineau și dețin încă cea mai mare parte din suprafața cultivată cu plante alimentare, și anume 53% în perioada 1929—1932 și 49% în anul 1985. În arabil ei și-au dublat însă prezența, crescînd de la 2,67% la 5,46%. În schimb, de unde în trecut se cultivau pe cca 6% din suprafața ocupată cu porumb, astăzi ei au dispărut din această cultură. Dovlecii care, prin cele cîteva sute de hectare, dețineau 5,35% din suprafața cu plante alimentare, au fost cultivați doar pe 100 hectare în 1985, adică pe 1,33% din suprafața plantelor alimentare. Și această cultură, care era intercalată de țărani pe aproape 14% din suprafața porumbului, astăzi a dispărut complet, afectînd astfel baza furajeră. Desigur, explicația fundamentală a dispariției culturilor intercalate este mecanizarea, dar producția respectivă nu a putut fi compensată corespunzător nici prin creșterea suprafeței cultivate în ogor propriu și nici prin creșterea randamentelor la hectar. Pepenii, o importantă cultură alimentară și comercială, reprezentau 8,2% din cele alimentare dar, prin reorganizarea administrativă, județul Sălaj a ajuns să nu-i mai cultive decît pe un singur hectar, față de cele 730 hectare cît era media anilor 1929—1932, Merită subliniată creșterea atît în suprafață cît și în pondere a culturilor de legume, de la 1 871 hectare după vechea organizare administrativă, la 3 718 hectare, ceea ce înseamnă 21% și respectiv peste 24% din suprafața deținută de culturile alimentare și 0,82%, respectiv 2,7% din suprafața arabilă a județului, adică o creștere de 3,3 ori. Dintre culturile de legume, ceapa se cultivă pe o suprafață sporită, trecînd de la 626 hectare la aproape 700 hectare, deși ponderea ei în total legume a scăzut de la o treime la sub 19%. De altfel, presa vremii consemna că

³⁴ Foaia agricultorului, 5—6, 15 iunie 1930 și 7—10, 15 septembrie 1930.

³⁵ N. Făttu, *Mijloacele necesare să fie luate pentru a împiedica exodul rural*, în *Foaia plugarului*, 10—11, 25 iulie 1931.

³⁶ *Idem*, nota 28.

În primăvara anului 1929 țăranii din comunele notariatului Crasna aveau multă ceapă de vînzare, cu 4—5 lei/kg. Se cultivă însă mai puțină varză cu aproape 20% iar ponderea ei în total legume reprezintă 12,5% față de 30,5% în trecut. Restul culturilor legumicole se întinde pe o suprafață de 3,8 ori mai mare, din care numai tomatele reprezintă aproape o cincime, ponderea acestei categorii (alte legume) fiind de aproape 69%, față de 36% în trecut.

5. CULTURA PLANTELOR INDUSTRIALE

Comparînd datele din perioada 1929—1932 cu situația din 1985, se observă o substanțială reducere a suprafeței cultivate cu plante industriale, nu numai în cifre absolute, ceea ce s-ar explica prin reorganizarea administrativă a județelor, ci și în cifre relative. Dacă în trecut aceste culturi reprezentau cca 4% din suprafața arabilă, ponderea lor a scăzut sub 3%. Scăderea cea mai importantă a înregistrat-o cultura cînepei, care ocupa altădată aproape 2 000 ha (21,6% din suprafața cu plante industriale) și care a ajuns să fie cultivată doar pe ceva mai mult de 200 ha, ponderea ei fiind 5,4%. De asemenea, floarea-soarelui a scăzut de la cca 60% la cca 50% din total plante industriale, dar și-a păstrat aproape neschimbată ponderea în suprafața arabilă (2,72%). În schimb, sfecla de zahăr, care altădată era aproape inexistentă și doar în 1932 se cultivase pe 73 ha, a ajuns la peste 2 000 ha în 1985, fiind deci la același nivel cu floarea-soarelui (peste 50% din suprafața cultivată cu plante industriale și 2,3% din suprafața arabilă). O cultură cu mare importanță economică în trecut era tutunul, care reprezenta 14% din plantele industriale; astăzi însă el nu mai figurează în evidența statistică a județului Sălaj. O altă plantă care nu se mai cultivă în județ este macul, a cărei suprafață crescuse continuu de la 43 ha în 1929, la 205 ha în 1932.

6. CULTURA PLANTELOR FURAJERE

Plantele furajere au fost cultivate pe 9,7% din suprafața arabilă a județului și, în timp, deși ponderea lor a crescut la 13,3%, suprafața este doar cu puțin mai mică astăzi decît în trecut, ele ocupînd 18 351 hectare. Faptul își găsește explicația în schimbarea sistemului de creștere a animalelor și în sporirea numărului acestora, așa cum se va vedea mai departe. Schimbarea care a survenit s-a petrecut în structura culturilor. Astfel, lucerna nu mai ocupă astăzi decît cca un sfert din suprafața cultivată în trecut, ponderea ei scăzînd de asemenea de la 14,1% la 3,9% în totalul culturilor furajere. Ea a fost înlocuită de trifoi, plantă mai potrivită pentru condițiile din Transilvania, care reprezintă astăzi peste 60%, față de 42% în trecut, și de rădăcinoase, a căror pondere a crescut cu peste 54% (de la 7,24% la 11,19%).

În perioada analizată, administrația agricolă s-a preocupat de îmbunătățirea bazei furajere cultivate, executînd chiar unele experiențe fitotehnice, cum au fost cele privind cultura ascunsă de lucernă și de trifoi în orzoaică³⁷. Pășunile și fînețele naturale ocupau în trecut peste 140 000 ha după datele Camerei de Agricultură³⁸, dar numai ca 33 000 ha după statistica Ministerului Agriculturii și Domeniilor. Avînd în vedere că actualmente ele se întind pe cca 100 000 ha, înclinăm să considerăm mai reale datele județului. Nu toate comunele dispuneau însă de izlazuri, deși prin reforma agrară fuseseră identificate 25 000 hectare, repartizate pentru uzul locuitorilor. După reformă, rămăseseră 29 comune fără izlaz. Situația izlazurilor, în special a celor comunale, era însă foarte proastă, datorită întreținerii necorespunzătoare. Remarcînd lipsa de grijă în această direcție și faptul că izlazurile erau pline de buruieni, din care cauză „au ajuns vitele noastre ca niște arătări”³⁹, că „aproape jumătate nu sînt curățite de mărăcini, nu se grăpează pen-

³⁷ *Idem*, nota 14.

³⁸ *Idem*, nota 35. Vezi și *Monitorul județului Sălaj*, nr. 52, 27 noiembrie 1930.

³⁹ *Despre plantele de nutreț*, în *Foiaia plugarului*, 4—5, 10 iunie 1929.

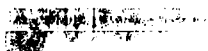
tru a distruge mușchiul și a odrăsli cu putere iarba⁴⁰, specialiștii din județ atrăgeau atenția că trebuie trecut cu toată hotărîrea la cultivarea plantelor de nutreț: lucerna, trifoiul, borceagul, porumbul, sorgul și sfedra furajeră⁴¹, transformînd izlazurile slab productive în pășuni artificiale⁴². În afara culturilor simple, se recomanda și semănarea amestecurilor de plante perene cu anuale (de ex. trifoi 15% plus plante anuale) sau numai de plante anuale în diferite proporții stabilite experimental (de ex. ovăz + mazărice 1:2, lupin + hrișcă 1:1, lupin galben + mazărice 4:1, lupin + porumb 4:1, mei + hrișcă 1:1, mazărice + orz + ovăz 4:2:1 sau secară + rapiță 6:1)⁴³.

7. CULTURA POMILOR ȘI ARBUȘTILOR FRUCTIFERI

Condițiile prielnice de climă și sol au făcut ca în decursul timpului populația să se îndeletnicească și cu pomicultura, căreia i-a fost rezervată o bună parte din suprafața agricolă. În perioada analizată, vechiul județ Sălaj cultiva pomii și arbuștii fructiferi pe o suprafață medie de peste 18 000 ha, adică cca 6,4% din terenul agricol. Actualmente pomicultura se face pe 4,4% din terenul agricol, echivalentă cu 11 200 ha, din care o parte sînt livezi intensive. În structura speciilor cultivate, se constată că ponderea prunului a crescut de la 16,6% la 37,4%, adică de 2,2 ori, paralel însă și cu sporirea suprafeței celorlalte specii pomicole, de la 21,9% la aproape 58%, printre care menționăm, în afară de pruni care dau aproape 2/3 din producția totală de fructe, merii care dau aproape 30% din producție, perii, piersicii, cireșii, vișinii, caisii și nucii.

Avînd în vedere caracterul deluros al reliefului județului, o preocupare consecventă a cadrelor tehnice agricole a fost aceea de a dezvolta pomicultura pe terenurile improprii altor culturi agricole, rezervînd acestora locurile mai plane, mai uniforme și mai bogate. Menționăm în acest sens recomandarea directorului Școlii de Agricultură din Șimleu de a se planta pomi pe terenurile slabe de pe coaste, în locul așa-ziselor pășuni, care erau slab productive. El preciza totodată că aceste terenuri, în general afectate de eroziune, trebuie mai întîi bine pregătite, în special prin executarea unor lucrări de nivelare și de umplere a ripelor, după care plantarea trebuia făcută în funcție de specie și în general la distanțe mai mari. Această ultimă recomandare reflecta optica de atunci, care însă cu timpul a fost corectată, în concordanță cu principiile pomiculturii intensive.

Pentru a veni în sprijinul gospodăriilor — Camera de Agricultură distribuia gratuit material sădător. Astfel, în anul 1930 au fost distribuiți 1 788 puieți altoiți de meri și peri. În același an, pe șoseaua Cehul Silvaniei — Gîrdani au fost plantați 685 meri⁴⁴. Material sădător punea la dispoziție și Școala de Agricultură din Șimleu care, în anul 1929, vindeau puieții cu 50—60 lei/buc, oferindu-se să reducă prețul cu 10 lei/buc. în cazul în care cumpărătorul solicita o cantitate mai mare de 50 bucăți⁴⁵.

8. CULTURA VIȚEI DE VIE

În privința viței de vie situația statistică este incertă, întrucît și aici se constată nepotriviri între datele Camerei de Agricultură (2 065 ha în 1930⁴⁶ dar 6 259 ha în 1931⁴⁷) și cele ale Ministerului Agriculturii și Domeniilor (aproape 6 000 ha în

⁴⁰ *Idem*, nota 29.

⁴¹ *Idem*, nota 39.

⁴² Camera de Agricultură a jud. Sălaj, în *Foaia plugarului*, 1—2, 21 martie 1929.

⁴³ *Livezi permanente*, în *Foaia plugarului*, 4—5, 10 iunie 1929.

⁴⁴ *Idem*, nota 16.

⁴⁵ I. Agîrbiceanu, *Plantați pomi toamna*, în *Foaia plugarului*, 6—7, 22 iulie 1929.

⁴⁶ *Idem*, nota 29.

⁴⁷ *Idem*, nota 35.

1930 și 5 908 ha în 1931). Media anilor 1929—1932, după datele ministerului, a fost de 5 443 ha, reprezentind 1,9% din suprafața agricolă. În anul 1985 ponderea ei scăzuse la 1,5%, adică 3 313 ha. Din totalul suprafeței ocupate de vița de vie, și în trecut și astăzi cea mai mare parte a fost și este plantată cu viță altoită și viță indigenă, care reprezintă împreună cca 86%. Producția de vin era apreciată în anul 1930 la peste 500 vagoane⁴⁸, revenind în medie numai 14 litri la un locuitor, ceea ce face explicabil locul deținut de prun în structura speciilor pomicole.

9. TEHNICA ȘI TEHNOLOGIILE DE CULTURA

Producțiile medii destul de scăzute, care se obțineau la începutul deceniului al patrulea, își au explicația firească în situația necorespunzătoare atât a verigilor tehnice cât și a modului de organizare a producției agricole. Acest lucru se vede chiar din recomandările pe care le făcea în anul 1929 țăranilor reprezentanții Camerei de Agricultură și care sintetizau în 10 puncte direcțiile în care trebuiau îndreptate eforturile:

1. folosirea îngrășămintelor; 2. executarea arăturilor adânci de toamnă, inclusiv pentru culturile de primăvară; 3. rotația corectă a culturilor; 4. selectarea materialului de sămânță; 5. tratarea semințelor înainte de semănat; 6. extinderea utilizării mașinilor și instrumentelor agricole perfecționate; 7. furajarea și întreținerea corespunzătoare a animalelor de muncă și de prăsilă; 8. condiționarea semințelor pentru comercializare; 9. dezvoltarea multilaterală a producției agricole; 10. trecerea la forme cooperatiste de organizare a producției căci „cooperația este secretul bogăției și fericirii unui popor”⁴⁹.

Pentru a avea o imagine mai clară a rolului pe care l-a jucat și îl joacă agricultura în economia județului Sălaj, am alcătuit un tabel care reprezintă raportul dintre numărul locuitorilor și suprafața ocupată de culturile agricole alimentare (tabelul 1).

Tabelul 1

Numărul locuitorilor la 1 ha culturi alimentare

Cultura	1929—1934*	1985**	1985	%	
			1929—1934	—	—
Cereale	2,16	3,04	1,41	—	29
— griu	5,19	8,18	1,57	—	37
— porumb	6,04	8,36	1,38	—	27
Fasole	732,00	144,42	0,20	400	—
Mazăre	670,76	121,44	0,18	450	—
Cartofi	72,81	135,63	1,86	—	46
Legume	184,27	71,86	0,39	150	—
Floarea-soarelui	62,04	133,58	2,15	—	53
Sfeclă de zahăr	17238,60	132,00	0,087	—	—
Pomi fructiferi	49,51	23,85	0,48	107	—
Vie pe rod	72,75	69,50	0,95	5	—

* Calculat la vechiul teritoriu.

** Calculat la actualul teritoriu.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Foaia plugarului, 10—11, 1 decembrie 1929.

În ce privește capacitatea terenului agricol de a asigura hrana populației și de a avea un disponibil pentru acoperirea celorlalte necesități ale țării, ea rezultă din datele de mai jos (tabelul 2).

Tabelul 2

Producția agricolă la un locuitor (kg)

Cultura	1929—1934	1985	1985
			1929—1934
Cereale	561	908	1,62
— grâu	226	248	1,10
— porumb	214	589	2,75
Fasole	43*	4**	0,09
Mazăre	2	3	1,5
Cartofi	94	443	4,7
Legume	12	180	15,0
Flăoarea-soarelui	17	5	0,3
Sfeclă de zahăr	1	156	156,0
Fructe	...	132	...
Struguri	30	35	1,16

* Inclusiv cultura intercalată.

** Fără cultura intercalată.

În vederea cunoașterii de către micii agricultori în special a îngrășămintelor chimice, Camera de Agricultură a difuzat o serie de materiale prin care se arătau necesitățile calitative ale plantelor de cultură în diferite elemente chimice precum și efectele negative ale carenței în aceste elemente. Totodată se descriau principalele îngrășăminte chimice și modul de aplicare a acestora⁵⁰. În paralel cu propaganda scrisă, au fost distribuite unele cantități de îngrășăminte. Astfel, în anul 1929 au fost livrate 11 tone superfosfat și 6,8 tone cianamidă de calciu, cu o reducere de 50% a prețului⁵¹, iar în anul 1930 încă 15 tone superfosfat și 5 tone cianamidă, livrate pe credit și cu 20% reducere. Cantitățile acestea erau fără îndoială extrem de mici, dar trebuie ținut seama că o parte din țărani își procurau direct îngrășămintele de care aveau nevoie, așa cum s-a întâmplat în 1930, când au fost achiziționate pe această cale 300 tone îngrășăminte chimice⁵².

O problemă importantă pentru agricultura sălăjană era folosirea deplină și rațională a fondului funciar agricol. Datele Camerei de Agricultură menționau că teritoriul sterp ocupa o suprafață de 58 270 hectare, fapt care aducea o mare pagubă județului și de aceea trebuiau cultivate cu plante furajere⁵³. Chiar dacă luăm în considerație numai suprafața de 27 703 hectare, cit reprezintă media anilor 1929—1932 în statistica Ministerului Agriculturii și Domeniilor, rezultă că aproape 12% din teritoriul agricol rămânea anual necultivat! Trebuie totuși spus că și în anul 1985 nu au fost cultivate 1 690 ha, adică 1,23% din terenul agricol.

Un alt aspect care aducea prejudicii progresului agriculturii era modul de utilizare a arabilului. Suprafața arabilă era numai în proporție de 50% comasată, pe ea practicându-se asolamentul de 4 ani (leguminoase, cereale de toamnă, prășitoare, cereale de primăvară). În rest se practica sistemul în trei hotare: cereale, prășitoare, ogor negru. Pe terenurile comasate se folosea gunoii de grajd, iar prin

⁵⁰ N. Făttu, *Întrebuințarea îngrășămintelor chimice în agricultură, pentru a mări producția la diferite culturi*, Ibidem; N. Făttu, *Îngrășămintele în agricultură*, în *Foaia plugarului*, 3—4, 1 mai 1930.

⁵¹ Idem, nota 10.

⁵² Idem, nota 11.

⁵³ Idem, nota 29. Vezi și N. Făttu, *Plugari sălăjeni, curățți (întoarceți) mîriștele de orz, ovăz și grâu*, în *Foaia plugarului*, 6—7, 22 iulie 1929.

cultivarea leguminoaselor se obținea un nutreț de calitate superioară, ceea ce influența favorabil starea animalelor. Producția la hectar era de asemenea mai mare și de calitate mai bună. În consecință, țăranii erau mai înstăriți și — fapt demn de relevat — exodul rural practic inexistent, în timp ce în comunele cu teren necomasat exodul afecta 15% din populația sătească. După aprecierea organelor agricole locale, situația nu se putea ameliora decât cu condiția ca să se încheie lucrările de reformă agrară care, după cum se vede, nici în anul 1931 nu se terminaseră⁵⁴. În paralel însă, se considera că o parte din răspundere revenea chiar țăranului care nu-și concentra eforturile în direcția practicării unei agriculturi raționale⁵⁵.

Un factor esențial pentru intensificarea și raționalizarea agriculturii era considerat a fi dotarea gospodăriilor cu mijloace tehnice, o analiză din anul 1929 relevând situația necorespunzătoare din acest punct de vedere. În județ se făcea simțită o mare lipsă de pluguri de fier, grape, semănători și trioare. Mai toate plugurile țăărănești erau din lemn, având numai fierul lat din metal⁵⁶. În 1931, după datele Camerei de Agricultură, în județ erau luate în evidență 10 381 pluguri de fier monobrăzdare, de diferite sisteme; 4 937 pluguri de fier Reșița; 20 087 pluguri de lemn; 100 pluguri de fier polibrăzdare; 350 rarițe de fier; 165 rarițe de lemn; 4 500 grape de fier; 12 488 grape de lemn; 510 semănători; 261 mașini de treierat cereale; 15 secerători; 345 vînturători; 376 trioare; 23 mașini de bătut porumbul; 12 greble mecanice; 12 tocători de nutreț; 10 tocători pentru sfeclă⁵⁷. În ce privește forța de tracțiune motorizată, agricultura dispunea de numai 45 tractoare⁵⁸, revenind 5 116 ha la un tractor, în timp ce în 1985 reveneau doar 49 ha. Mai trebuie avut în vedere că, în plus, în agricultura sălăjană de astăzi sînt utilizate mașini mult mai productive și de o varietate mai mare, ca de exemplu cultivate, mașini pentru împrăștiat îngrășăminte, mașini de stropit și prăfuit, combine autopropulsate pentru cereale păioase, combine tractate pentru porumb și furaje, prese de balotat ș.a. Pentru a populariza instrumentele agricole perfectionate, organele agricole locale, în colaborare cu întreprinderile producătoare, organizau demonstrații practice. O asemenea acțiune s-a desfășurat în ziua de 18 mai 1930, în prezența unei comisiuni județene și a reprezentanților Societății de Mașini Agricole „Socomet” din Reșița, cu care ocazie au fost încercate 5 tipuri de pluguri de coastă mono și bibrăzdare, acestea dovedindu-se toate de construcție solidă și cu bune rezultate în lucru⁵⁹. În urma demonstrației respective, Consiliul Camerei de Agricultură a aprobat cumpărarea a 30 pluguri, printre care cele 5 de la „Socomet” și alte 25 de la fabrica Ghitea din Oradea⁶⁰. În anul următor, Camera de Agricultură a mai cumpărat 50 pluguri orădene și 30 pluguri reșițene, precum și alte mașini și instrumente agricole: 15 grape, 50 batoze pentru porumb și 15 tocătoare de nutreț. Din acestea, în prima jumătate a anului 1931 fuseseră vîndute la săteni doar 13 pluguri, 1 grapă, 1 prășitoare, 1 tocătoare de nutreț și 2 batoze pentru porumb, Camera suportînd 25% din costul acestora. Pentru încurajare, tot atunci s-au dat gratuit 3 pluguri Școlii de Agricultură din Șimleu și alte 2 pluguri la 2 țărani săraci. Camera a mai procurat 9 stropitori portative de mînă și 2 mașini pe roate pentru combaterea dăunătorilor, care au fost puse la

⁵⁴ *Idem*, nota 35. Lucrările de împrăștiere mergeau greu, ele aplicîndu-se la sfîrșitul anului 1930 doar în 91 comune, pe o suprafață de cca 50.000 ha. Existau încă 261 moșii la care trebuiau făcute măsurătorile și celelalte lucrări. Acțiunea se desfășura greu și din lipsă de bani pentru accelerarea măsurătorilor. Deși Ministerul Agriculturii permisesese efectuarea măsurătorilor prin contribuția țăranilor interesați, aceștia însă nu aveau bani, datorită crizei financiare (*Monitorul județului Sălaj*, nr. 52, 27 noiembrie 1930).

⁵⁵ Restul Camerelor de Agricultură, după noua lege de organizare, în *Foiaia plugarului*, 13—14, 20 decembrie 1930.

⁵⁶ *Conferințe de îndrumare agricolă în Sălaj*, în *Foiaia plugarului*, 1—2, 20 martie 1929.

⁵⁷ *Idem*, nota 35.

⁵⁸ *Idem*, nota 29.

⁵⁹ Proces verbal, 18 mai 1930, în *Foiaia plugarului*, 5—6, 15 iunie 1930.

⁶⁰ Proces verbal, 3 septembrie 1930, ședința Comitetelor de direcție, în *Foiaia plugarului*, 11—12, 22 noiembrie 1930.

dispoziția pomiculturilor gratuit, pentru preparatele chimice consumate făcându-se o reducere de 25%⁶¹. Deși condițiile de vânzare a instrumentelor și mașinilor agricole erau destul de favorabile, cumpărătorii beneficiind nu numai de reducerea de 25%, dar și de creditare pe termen lung (2—3 ani), nu se găseau prea mulți amatori, astfel că la sfârșitul anului 1930 Camera de Agricultură avea încă în stoc 12 trioare, 8 semănători cu 12 rinduri, 6 vinturători și peste 100 pluguri⁶². Alte instrumente date pe credit încă din anul 1928 nu puteau fi însă achitate în ritmul contractelor, datorită degradării rapide a situației economice⁶³.

După cum se observă, tendința spre progres tehnic a fost puternic frînăată de condițiile social-economice specifice perioadei analizate, cu toate eforturile făcute de cadrele și organisme tehnice responsabile cu îndrumarea agriculturii.

10. CREȘTEREA ANIMALELOR

Ca și în domeniul culturii plantelor, statistica animalelor din anii 1929—1932 nu ne oferă suficientă certitudine, întrucât datele organelor agricole locale diferă de ale celor centrale. De exemplu, pentru anul 1931 Camera de Agricultură consemnează 47 118 capete porcine, iar Ministerul Agriculturii și Domeniilor 61 173 capete. Optind ca și mai înainte pentru datele ministerului de specialitate și raportându-le la suta de hectare teren agricol, rezultă că în trecut reveneau 7,05 cabaline, 37,31 bovine, 43,94 ovine + caprine și 18,52 porcine, în timp ce în anul 1985 erau înregistrate 2,99 cabaline, 52,14 bovine, 127,94 ovine + caprine și 52,89 porcine, adică numărul cabalinelor s-a redus la 42%; în schimb a crescut substanțial la celelalte specii: cu 40% la bovine, cu 226 % la ovine + caprine și cu 156% la porcine.

O problemă importantă pentru zootehnia județului Sălaj era îmbunătățirea raselor, sarcină care revenea Camerei de Agricultură. În acest scop, în primăvara lui 1929 au fost cumpărați 6 tauri Simmental de la Mediaș pentru localitățile Șimleu și Zalău⁶⁴, în anul 1930 au fost cumpărați 24 taurasi din aceeași rasă, de la Tirgu Mureș și care au fost de asemenea distribuiți în diferite comune⁶⁵, iar în anul următor, tot de la Tirgu Mureș au mai fost procurați 21 tauri Simmental care au fost vânduți pe credit și cu 15% reducere de preț⁶⁶. Documentele vremii consemnează și alte vânzări de animale de rasă, efectuate de Camera de Agricultură: 15 taurasi Simmental și Podolici și 6 vieri Mangalița în 1929; 6 tauri în același an, vânduți de administrația fermei Chieșd, aparținind Camerei de Agricultură⁶⁷; 30 tauri Simmental în primăvara lui 1930⁶⁸. Dată fiind ponderea cabalinelor, în județ existau 21 stațiuni de montă cu 44 armăsari, monta plătindu-se cu 100—150 lei⁶⁹. Paralel cu acțiunile de îmbunătățire a raselor, au existat preocupări și pentru apărarea sănătății animalelor. Astfel, în 1929 au fost distribuite cu preț redus medicamente veterinare pentru combaterea bolilor la ovine și taurine⁷⁰ iar în 1931, pentru vaccinarea vitelor contra antraxului. Camera de Agricultură cumpărase vaccinuri în valoare de 150 000 lei. Eforturile acestea erau explicabile, întrucât încă din anul 1929 se constata apariția antraxului (dalacului) care provocase îmbolnăvirea nu numai a animalelor ci și a locuitorilor. În unele comune se semnalau și apariția febrei aftoase, după o absență de 5 ani. Situația era serioasă, deoarece județul Sălaj era exportator de animale⁷¹.

⁶¹ *Idem*, nota 19.

⁶² *Idem*, nota 55.

⁶³ *Idem*, nota 24.

⁶⁴ *Idem*, nota 8.

⁶⁵ *Idem*, nota 11.

⁶⁶ *Idem*, nota 16.

⁶⁷ *Idem*, nota 8.

⁶⁸ *Foaia plugarului*, 5—6, 15 iunie 1930.

⁶⁹ *Idem*, nota 16.

⁷⁰ *Idem*, nota 8.

⁷¹ *Idem*, nota 16. Vezi și *Monitorul județului Sălaj*, nr. 1 din 3 ianuarie 1929, nr. 15 din 4 aprilie 1929, nr. 23 din 30 mai, nr. 24 din 6 iunie 1929 și nr. 52 din 27 noiembrie 1930.

Pentru stimularea celor mai buni crescători de animale se organizau expoziții zootehnice. Două asemenea expoziții au fost organizate în luna octombrie a anului 1931 la Jibou și Șimleu, distribuindu-se participanților 16 diplome de onoare, 2 medalii de aur și 3 de bronz; alți 83 crescători au primit premii în bani în valoare de 50 000 lei⁷². Dar lucrările nu se prezentau satisfăcător sub toate aspectele. Dacă, din punct de vedere al preocupărilor pentru ameliorarea șeptelului, exista o corespondență între eforturile organelor agricole și interesele țăranilor, se puteau constata, în același timp, mari deficiențe în ce privește adăposturile, astfel că din cauza lipsei de grajduri, în multe gospodării vacile și scroafele fătau în tinda caselor⁷³.

11. CONDUCEREA ȘI ÎNDRUMAREA AGRICULTURII

Conform legislației din acea vreme, îndrumarea tehnică a agriculturii la nivel județean revenea camerelor de agricultură. Camera de Agricultură a județului Sălaj era compusă din membri de drept și membri aleși. Calitatea acestora ne poate da o imagine asupra competenței lor de a asigura realizarea sarcinii principale care revenea Camerei. Astfel, din acest organism în anul 1931 făceau parte 11 avocați, 10 preoți, 3 mari proprietari funciari, 1 bancher, 1 pensionar, 5 membri cu studii liceale, 4 ingineri agronomi, 3 tehnicieni agronomi, 1 medic veterinar și 1 inginer silvic⁷⁴. Dar, în afară de componența necorespunzătoare și care ținea seama în primul rând de interesele politice și numai în subsidiar de cele tehnico-economice, îndrumarea agriculturii păcătuia și prin faptul că era încredințată de fapt la trei organisme: Consilieratul Agricol, Camera de Agricultură și Serviciul economic județean, sistem care nu putea să nu prejudicieze prin suprapuneri, imixtiuni, concurență și frînare reciprocă. Pe bună dreptate, directorul Camerei atrăgea atenția că organismele tehnice competente ar trebui să fie lăsate să acționeze conform statutului lor profesional, fără amestecul dictatorial al altor organe din fruntea județului sau, ca să folosim propriile sale cuvinte: „Cei care se impun astăzi în fruntea județelor, ca singuri îndrumători cu pretenții dictatoriale, în interesul progresului obștesc profesional agricol să facă bine a ceda direcția organelor profesionale de drept, cari nu urmăresc nici un interes egoist propriu, decât binele județului Sălaj, progresul și bunăstarea agriculturii...”⁷⁵.

Camera de Agricultură, care luase ființă în anul 1925, funcționa într-un imobil propriu începând din 1927, achiziționat cu suma de 1,5 mil. lei și pentru care mai cheltuise 500 000 lei pentru reparații. În teritoriu, Camera avea o fermă de 120 iugăre (70 ha) în comuna Chieșd. Tot acolo se găsea și stațiunea centrală de reproducători care erau puși la dispoziția populației cu preț redus. Suprafața era ocupată cu culturi de cîmp, culturi furajere și fînețe naturale. Producțiile obținute la această fermă erau următoarele: la grâu între 1644—1965 kg/ha, la orz între 888—1 635 kg/ha, la orzoaică între 2 541—2 851 kg/ha, la ovăz între 1 478—1 816 kg/ha, la porumb între 870—1 225 kg/ha, la sfecla furajeră peste 10 t/ha, la borceag între 1 741—2 000 kg/ha⁷⁶. Personalul fermei Chieșd era compus dintr-un tehnician șef de cultură, absolvent al Școlii din Alexandria și 5 muncitori plătiți cu cîte 250 lei lunar, 100 kg grâu/an și 1 iugăr pentru cultivat⁷⁷.

Camera mai poseda 50 iugăre (cca 29 ha) în comuna Crișeni, teren preluat în anul 1929. Acolo exista o pepinieră de vițe americane portaltol, o pepinieră de pomi din semințe și o plantație de 6 000 puiți sălbateci de meri și peri. Pe restul terenului se cultivau cereale și furaje perene, de la care se obținuseră urmă-

⁷² *Idem*, nota 11.

⁷³ *Idem*, nota 56.

⁷⁴ *Foaia plugarului*, 1—2, 30 ianuarie 1931.

⁷⁵ N. Făttu, *Rolul agronomului în agricultura socială*, în *Foaia plugarului*, 13—14, 29 decembrie 1930.

⁷⁶ *Idem*, nota 8, 10, 11, 16.

⁷⁷ *Idem*, nota 14.

⁷⁸ *Idem*, notele 8, 11, 16, 29.

toarele producții medii: 1 463 kg/ha grâu; 1 661 kg/ha orzoaică, 1 562 kg/ha ovăz, 2 713 kg/ha porumb, 898 kg/ha borceag și 1 800 kg/ha fân de lucernă⁷⁹.

Camera de Agricultură edita un organ de presă oficial, intitulat „*Foaia plugarului*”, care se tipărea într-un tiraj modest de 1 000 exemplare difuzate gratuit la toate școlile din județ, la diferite alte instituții și la cîte doi gospodari din fiecare comună⁸⁰. În paralel, se difuzau diferite alte tipărituri, așa cum s-a făcut în anul 1929, cînd au fost distribuite 1 000 broșuri, dintre care 400 de popularizare, 300 exemplare din „*Cartea sătenilor plugari*” și alte 300 exemplare din „*Istoricul agrar cu explicații la reforma agrară*”, ambele scrise de directorul Camerei de Agricultură⁸¹.

Un rol important în propagarea noului revenea specialiștilor din agricultură care erau solicitați să facă expuneri în fața țăranilor. În anul 1929, de exemplu, 23 de conferințe fuseseră prezentate de directorul Camerei de Agricultură și alte 15 de profesorii de la Școala de Agricultură Șimleul Silvaniei⁸¹. Cu ocazia conferințelor, vorbitorii trebuiau să constate și lipsurile economice ale țăranilor, pentru a-i putea ajuta prin intermediul Camerei de Agricultură⁸². În planul de propagandă al Camerei figura chiar cerința ca fiecare inginer agronom să țină lunar cîte 2 conferințe pentru ridicarea nivelului de cunoștințe profesionale al sătenilor⁸³. De asemenea, se cerea ca fiecare specialist să contribuie la realizarea Planului de îndrumare (propagandă) agricolă pe cale experimentală, pentru intensificarea producției⁸⁴. În acest scop, fiecare inginer agronom ar fi trebuit să cultive intensiv o suprafață de cca 5 hectare pentru a contribui la educația profesională a agricultorilor din județ⁸⁵. Tot în scop demonstrativ se luase inițiativa ca să se aleagă două gospodării țărănești din plasele Jibou și Zalău, care să fie sprijinite în aplicarea unei tehnologii superioare, prin completarea inventarului, procurarea de îngrășăminte chimice și instruirea profesională, pentru a putea compara rezultatele cu cele ale altor țărani, obținute pe aceeași suprafață⁸⁶. Instruirea profesională a agricultorilor trebuia deci să se facă pe baza exemplelor practice și prin forme de învățămînt ambulant pentru adulți, organizat de Camera de Agricultură⁸⁷.

Pentru ca această cerință să devină mai ușor de realizat, ar fi fost însă necesar să dea agronomilor din rezervă de stat, cu arendă, cîte o parcelă de 15 hectare, pe timp de 25 ani, unde să-și demonstreze capacitatea pe bază de cointeresare materială și stabilitate în timp. Din păcate, se spunea în organul de presă al Camerei de Agricultură, pe agronom „toți au drept a-l critica și oropsi, toți îl disprețuiesc și nimeni nu caută a-i alina suferința și îndulci o viață amărită de funcționar pribeag, zic pribeag căci la cea mai mică reclamă este mutat din Ardeal în Moldova sau aiurea”⁸⁸. Același autor, care nu era altul decît însuși directorul Camerei de Agricultură, sublinia cu altă ocazie, că doctrina *agronomiei sociale*, lansată în acea vreme, reclama nu numai aspectele tehnice și tehnologice ci și cele relaționale. În acest context, „mai ales agronomul trebuie să fie apostolul de răspîndire a bunelor cunoștințe printre sătenii plugari, pentru a cultiva și educa oamenii, sufletul lor, cunoștința și voința lor, spre o cultură rațională a timpului actual. Oamenii sînt principalul factor care aplică tehnica agricolă prin metode mai raționale cu tot angrenajul auxiliar în dependență, pămînt de cultură, vite, mașini și unelte agricole, asolament (rotație în culturi), îngrășăminte chimice, bălegarul etc.”. Agronomul trebuie să contribuie la perfecționarea cunoștințelor sătenilor pentru a-i ridica peste nivelul rutinei și pentru a intensifica pro-

⁷⁹ *Idem*, nota 11.

⁸⁰ *Idem*, nota 8.

⁸¹ *Idem*, nota 8.

⁸² N. Făttu, *Programul de propagandă agricolă*, în *Foaia plugarului*, 5—6, 15 iunie 1931.

⁸³ *Idem*, nota 35.

⁸⁴ *Foaia plugarului*, 1—2, 20 februarie 1930.

⁸⁵ *Idem*, nota 82.

⁸⁶ *Idem*, nota 84.

⁸⁷ *Ibidem*.

⁸⁸ N. Făttu, *Agronomii și reforma agrară*, în *Foaia plugarului*, 3—4, 28 februarie 1931.

ducția pe unitatea de suprafață. În ce privește îndrumările date, acestea trebuie diferențiate în funcție de condițiile locale (relief, sol ș.a.) și să țină seama de practicile existente. De exemplu, în zonele de deal și munte trebuie să se renunțe la soiurile de porumb tardive, care periclitează producția grâului care urmează. Semănatul trebuie făcut numai cu sămânță aleasă. Trebuie renunțat la soiurile depășite și trecut la utilizarea soiurilor noi mai productive, cel puțin o dată la 5 ani. Cultivarea pământului trebuie să țină seama și de cerințele pieții, deci de posibilitățile de sporire a eficienței. Executarea lucrărilor este necesar să se facă de preferință cu mașinile perfecționate, pentru a asigura obținerea unei calități corespunzătoare. Agronomul trebuie să urmărească în acțiunea de îndrumare a sătenilor următoarele: 1. organizarea unor gospodării agricole individuale, independente din punct de vedere economic, pentru a obține stimularea interesului propriu; 2. rationalizarea folosirii terenului agricol pe teritoriul fiecărei comune, pentru a asigura conservarea și ridicarea fertilității solului și creșterea rentabilității; 3. dezvoltarea culturii plantelor furajere, pîrghie importantă în sporirea eficienței agriculturii prin dezvoltarea zootehniei; 4. organizarea cooperativelor de credit, de producție și de desfacere în toate comunele județului⁸⁹.

Un rol important în propaganda agricolă era rezervat școlilor de agricultură, care trebuiau să fie adevărate pepiniere agricole iar profesorii pionieri ai agriculturii practice, adevărați profesori ai sătenilor⁹⁰. Acesta era însă un deziderat, pentru că în realitate absolvenții școlii de agricultură în cea mai mare parte nu mai se întorceau în agricultură ci alegeau alte ocupații mai ușoare sau mai rentabile. Pentru a împiedica exodul acestor absolvenți se formulase propunerea ca instituția să fie transformată într-o unitate practică, cuprinzînd o fermă și o școală demonstrativă, la care să se primească elevii ca ucenici agricoli, aceștia bucurîndu-se apoi de avantajul serviciului militar redus, astfel că după terminarea acestuia, ei să se poată înapoia la gospodăria părintească⁹¹. Atenția care se acorda învățămîntului agricol se vede și din faptul că în anul 1930 Camera de Agricultură acordase ajutoare de studii în valoare de 5 000 lei la 6 studenți⁹².

Camera a manifestat multă înțelegere și pentru încurajarea cercetărilor științifice, ea contribuind în anul 1930 cu o subvenție de 80 000 lei la construirea clădirii Institutului de Cercetări Agronomice al României, gest în care recunoaștem și influența prestigiului de care se bucura profesorul Gheorghe Ionescu-Sișești, fondatorul I.C.A.R.-ului⁹³.

O altă măsură economică, de încurajare a producției agricole a județului, a fost adoptată de Camera de Agricultură prin participarea la expozițiile internaționale agricole. Astfel, în anul 1929, județul Sălaj a fost reprezentat la expoziția de la Praga cu 756 probe de cereale, 32 probe de vinuri și 2 lăzi de fructe⁹⁴. Pentru o altă participare, la expoziția de la Varșovia, președintele Uniunii Camerelor de Agricultură a considerat de datoria sa să sublinieze contribuția județului Sălaj la succesul produselor românești. În scrisoarea din 1 februarie 1930, transmisă Camerei de Agricultură, se spunea: „Avem onoarea a vă aduce mulțumiri călduroase pentru fructele și vinurile ce ne-ați trimis, spre a fi prezentate la expoziția de la Varșovia și sperăm că în urma acestei expoziții, să se intensifice mult exportul fructelor noastre în Polonia“. Din probele de vinuri trimise, au fost apreciate în mod deosebit vinurile Otonel și Rolander⁹⁵.

Tot printre inițiativele propagandistice merită să fie reținută preocuparea conducerii Camerei de Agricultură de a începe să adune materiale pentru organizarea în localul propriu a unui muzeu agricol⁹⁶.

⁸⁹ *Idem*, nota 75.

⁹⁰ *Idem*, nota 42.

⁹¹ *Idem*, nota 35.

⁹² *Idem*, nota 11.

⁹³ *Ibidem*.

⁹⁴ *Ibidem*, nota 8.

⁹⁵ *Idem*, nota 84.

⁹⁶ *Idem*, nota 11.

12. INCHEIERE

Concluzia generală care se desprinde este că agricultura județului Sălaj a reprezentat în trecut un sector deosebit de important în economia județului, poziție menținută și azi prin progresele înregistrate.

Nivelul atins în perioada analizată a reflectat stadiul în care se găsea economia națională. Se observă în același timp eforturile de depășire depuse în special de cadrele care asigurau conducerea tehnică a agriculturii și aceasta în ciuda dificultăților întâmpinate. Principalele impedimente în calea unui progres mai rapid au fost sprijinul insuficient al statului, puterea economică redusă a micilor gospodării țărănești, absența unui sistem de creditare stimulat, redusele cunoștințe profesionale avansate ale celor ce practicau agricultura, dotarea tehnică insuficientă, numărul mic de cadre tehnice pentru îndrumare și influența crizei economice mondiale.

Schimbările survenite după 1944, odată cu reinstaurarea administrației românești și intrarea țării pe calea puterii populare, s-au materializat în creșterea productivității muncii agricole și înscrierea agriculturii pe orbita modernizării neîntrerupte. În mod evident, problemele apărute, pe măsură ce se parcurge această nouă cale, au condiții incomparabil mai bune pentru rezolvarea lor, decît în trecut.

EUGEN MEWES

L'AGRICULTURE DU DÉPARTEMENT DE SÁLAJ DANS LES ANNÉES 1929—1932

(Résumé)

Cette étude est une tentative de proportion restreinte de combiner la *méthodique historique* proprement dite avec la *méthodique rétrologique*, vouée à prouver les possibilités que nous offre la dernière. (Dans la conception de l'auteur, la *rétrologie* — à la différence de l'histoire — s'occupe avec l'étude de l'expérience accumulée par la société humaine, dans le but d'appuyer quelques actions ou attitudes concernant les problèmes actuelles ou de perspective).

La recherche se réfère tant aux aspects technologiques, qu'à celles économiques et administratives qui présentent importance du point de vue des intérêts du présent. Ainsi, en dehors de quelques données générales, sont analysées comparativement les données concernant la culture des céréales, la culture des plantes alimentaires, la culture des plantes industrielles, la culture des plantes fourragères, la culture de la vigne, la culture des arbres et des arbustes fruitiers et l'élevage. En outre, sont présentées les conditions techniques et technologiques utilisées, de même que la manière de conduire et de diriger l'agriculture.

De données commentées, résulte que la surface cultivée avec des céréales bincées (le maïs) s'est élevée de 36% à 50%, celle de l'orge 3,7% à 9%, parallèlement avec la diminution du poids de l'avoine de 8,3% à 3,7%. La production moyenne de blé s'est doublée, celle de l'orge a augmenté avec 80% et celle du maïs de 2,5 fois. C'est accrue en même temps le poids des légumes, haricots, petits pois, pommes de terre et des autres, de 4% à 11%, maïs s'est réduit beaucoup la cultivation intercalée de ces plantes parmi le maïs. Des importantes changements ont survenus en ce qui concerne les plantes industrielles (chanvre, tournesol, tabac etc.), en diminuant beaucoup leur surface, phénomène qui a été compensé par la crue spectaculaire de la betterave à sucre. Dans le cadre des cultures fourragères se sont opérés tant des changements quantitatifs (l'augmentation

de la surface), que des changements qualitatifs (l'extension du trèfle à la place de la luzerne). La surface occupée par les arbres et les arbustes fruitiers a diminué, se développant en échange leur cultivation à l'aide des méthodes intensives.

Sont mentionnés les efforts de l'administration il y a un demi siècle, pour la promotion du progrès technique dans la production, de même que les expériences scientifiques organisées et effectuées dans la zone (sorts, engrais, travail du sol, entretiens des cultures, lutte contre les mauvaises herbes, les maladies et les insectes nuisibles etc.).

Dans le secteur zootéchnique, les données montrent une augmentation substantielle du nombre des animaux par cent hectares (40% chez les bovins, 226% chez les ovins et 153% chez les porcins).

La conclusion générale qui en résulte est que l'agriculture du département Sălaj a représenté dans le passé un secteur extrêmement important dans son économie, position maintenue même aujourd'hui par les progrès enregistrés.

Le niveau atteint pendant la période analysée a réfléchi le stade auquel se trouvait l'économie nationale. On peut observer en même temps les efforts de dépassement faites spécialement par les cadres qui assuraient la direction technique de l'agriculture, et ça en dépit des difficultés accueillies. Les principales difficultés sur la voie du progrès plus rapide ont été l'appui insuffisant de l'état, le pouvoir économique réduit des petites exploitations paysannes, l'absence d'un système de crédit stimulant, les réduites connaissances professionnelles avancées par ceux qui pratiquaient l'agriculture, la dotation technique insuffisante, le petit nombre des cadres techniques conseillants et l'influence de la crise économique mondiale.

Les changements survenus après 1944, quand a été restaurée l'administration roumaine et le pays est entré sur la voie du pouvoir populaire, se sont matérialisés dans l'augmentation de la productivité du travail agricole et l'inscription de l'agriculture sur l'orbite de la modernisation. Évidemment, les problèmes posés à la mesure qu'on parcourt cette nouvelle voie, ont des conditions incomparablement meilleures pour leur solution, que dans le passé.